

Det er givet, at der til trods for Stavnstrups bog stadig findes et behov for en populær Monrad-biografi, og P. Lauritsen havde muligvis på grund af sin stærke sympati for Monrads nationale, religiøse og folkelige sindelag kunnet skrive en sådan fremstilling, men han har også villet være forskeren, der gennem en psykologisk indføling og en bred dokumentation føjede nyt til Monrad-forskningen, og det har han ikke formået. Kildecitaterne er uendelige og tynger bogen i en sådan grad, at den folkelige læser, der vel appelleres til med undertitlen »Grundlovens Skaber og Folkefrihedens Bannerfører«, sikkert føler sig skræmt.

Erik Reske-Nielsen.

Børge Schmidt: 80 Louis Pio breve og en bibliografi. (Fremad. 1950).

Arbejderbevægelsens Arkiv og Bibliotek har i anledning af sit 40 års jubilæum, der fandt sted i 1949, udgivet denne lille brevsamling ved dets arkivar Børge Schmidt. Brevsamlingen bringer ikke i nævneværdig grad nye oplysninger, men bekræfter stærkt det indtryk af Pios personlighed, som på udmærket måde er givet af Oluf Bertolt i artiklen om ham i »Biografisk Leksikon«. Brevene spænder fra ungdomsbreve, der vidner om hans mangel på bestandighed, til breve fra årene i U. S. A. I mellem disse ligger breve fra hans politiske virke, breve, som er vidnesbyrd om hans manglende realitetssans og om hans selvoptagethed, for lidt viser de derimod hans forståelse for de små i samfundet og hans ønske om at arbejde for deres sag; disse breve giver iøvrigt et værdifuldt billede af de socialistiske partiers organisation og europæiske samarbejde. Bogen slutter med en blandet tidstavle og bibliografi.

Vagn Dybdahl.

Bogen om Stauning, skrevet af hans Venner. (Westermanns Forlag. 1950).

40 af Staunings venner har bidraget til denne bog. Ordet venner skal ikke tages alt for bogstaveligt. Adskillige af bidragsyderne fremhæver, at de ikke sådan set stod Stauning menneskeligt nær, og opkaster det spørgsmål, om Stauning egentlig havde fortrolige venner. Således som billedet tegner sig gennem de mange bidrag, får man imidlertid et alsidigt indtryk af den store politiker, — af hans udviklingsgang, der ligesom blev en legemliggørelse af arbejderklassens rejsning, — af hans væremåde, den mutte, noget forbeholdne fremtræden, der ligesom tvang modparten til at spille ud først, mens der bag det lidt barske ydre blev gemt et lyrisk følsomt sind. Der lægges ikke skjul på, at Stauning nu og da kunne slå sig løs, men selv om det ikke altid skete inden for privatlivets fire vægge, gjorde det kun ringe skår i den respekt, der stod om Stauning, og den tillid, han nød i stadig videre kredse.

Man får også adskillige træk, der illustrerer den store politiske taktiker med sans for det dramatiske i de skiftende politiske situationer, som fhv. landbrugsminister Bording fremhæver i et udmærket afsnit, hvor han bl. a. røber, hvordan Stauning og han i 1929 lagde planen til at vælte Madsen-Mygdal. Bording havde ved læsningen af en politisk artikel i »Nationaltidende« lagt mærke til en sætning om, at det konservative parti ville undlade at stemme for finansloven, hvis venstre ikke imødekom de konservatives krav om nogle millioner mere til forsvaret. Bording gjorde Stauning opmærksom på de muligheder, der åbnede sig, hvortil Stauning bemærkede: »Ja, du har ret, men nu gælder det fan'ne om at holde kæft, ikke et ord til nogen om dette her«.

Der er al grund til at tro, at dette referat er rigtigt, men udsagn som dette og andre lignende, f. eks. i Hedebols skildring af Stauning under påskekrisen

og Bertel Dahlgaards skildring af Kanslergadeforliget, må selvsagt underkastes en almindelig kildekritisk prøvelse. Netop en lille bemærkning i Bordings afsnit viser, hvor let der løber fejlhuskninger med ind i en erindringskildring. Bording omtaler Staunings tale i Bov, hvor Stauning havde sagt noget om, at hvis landmænd måtte gå fra deres gårde, stod andre parat til at overtage dem. Bording henlægger talen til tiden omkring 1931, mens den blev holdt i 1926. Hovedpunktet i talen er ikke helt korrekt gengivet; det er mindre vigtigt, men ret afgørende er det, at talen blev holdt i Staunings første statsministerperiode. Baggrunden er Cornelius Petersen bevægelsen i Nordslesvig. I den anden statsministerperiode kunne man næppe tænke sig, at han ville tale sådan om kriserammede landbrugere, dertil ramte landbrugskrisen i 1931 alt for hårdt og dybt. Bording lægger ikke skjul på, at han ikke anså talen for at være nogen klog tale; deri har han utvivlsomt ret. Imidlertid må man beklage, at denne episode slet ikke er fundet værd at omtale i I. P. Niensens afsnit om Stauning og Sønderjylland. Den vakte dengang stor opsigt og foranledigede selvstyremanden Cornelius Petersen til at karakterisere Stauning som røverkaptajn, en idé, årets vittighedstegnere med begejstring optog (jfr. dette hæftes side 165).

De bøger, der er fremkommet i Westermanns serie om kendte mænd, skildrede af deres venner, er af meget stor værdi ved at give indtryk af atmosfæren om en mand, noget af det, der kan være så vanskeligt at få indtryk af for en senere tids historikere. Den foreliggende bog er en god bog, men trods titlen er det ikke »Bogen om Stauning«; den giver imidlertid værdifuldt stof til den, der engang skal skrive »Bogen om Stauning«.

Troels Fink.

Victor Elberling: Rigsdagens medlemmer gennem 100 år. Bd. IIII. 1950. (Schultz).

Den nu forhenværende rigsdagsbibliotekar Victor Elberling har med det foreliggende bind afsluttet sit betydelige biografiske opslagsværk om rigsdagens medlemmer (de to foregående er omtalt i »Jyske Samlinger«, Ny række, I, s. 133 f.). 3. bind omfatter de rigsdagsmedlemmer, der havde sæde i rigsdagen i tiden fra 1918 til 31. august 1950, men udfylder ikke i samme grad et hul i vor litteratur som de to foregående bind. Hovedparten af rigsdagsmedlemmerne efter 1918 er omtalt omtrent lige så fyldigt i andre opslagsværker, først og fremmest »Den blå bog«, ganske vist uden billeder som her. Der er dog en del, som ikke er optaget i andre værker, således at bindet for disses vedkommende er af betydning, ligesom det er bekvemt for den interesserede at have biografierne samlede på eet sted. Medens 3. bind i de første årtier næppe vil blive benyttet så flittigt af faghistorikeren og den historisk interesserede, vil det til gengæld oftere blive rådspurgt af den politisk interesserede og vil her tilfredsstille hans krav i samme grad, som de foregående bind vil tilfredsstille sine benyttere.

Vagn Dybdahl.

Hartvig Frisch. Hans Personlighed og Gerning. Redigeret af Hans Hedtoft og M. K. Nørgaard. (Fremad. 1950).

Omtrent samtidig med Bogen om Stauning er der kommet en bog om Hartvig Frisch, opbygget efter samme mønster med talrige spredte bidrag af personer, der har stået ham menneskeligt eller politisk nær. Bogen giver et rigt varieret billede af Hartvig Frisch, der var åben, vennesæl og alsidig, hvor Stauning var lukket, vennekarg og enstrenget. Et træk er fælles, deres rent ud fan-